

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพึงวิญญูชนในการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาศาสนาวิฑูวัดสามพราน วัดนายโรงและวัดชลประทานรังสฤษฏ์
ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ตามลำดับดังนี้ จำแนกตาม
ข้อมูลทั่วไป สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

๑) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น
เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๐๐

๒) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ
๖๐ ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐

๓) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้าน สถานภาพพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่
มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๘๐

๔) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้าน ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่ม
ตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓๐

๕) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้าน อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี
อาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๓๐

๖) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อ
เดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ ๔,๐๐๐ - ๖,๐๐๐ บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๕๐

๗) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านท่านรับฟังสื่อวิทยุในการเผยแผ่
พระพุทธศาสนา จากสถานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่วัดสามพราน คิดเป็นร้อยละ ๗๐ .๘๐ ซึ่งเป็น
จำนวนที่สูงที่สุด

๘) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านความถี่ที่ท่านรับฟังรายการต่างๆ จากสื่อวิทยุ ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับฟังนานๆ ครั้ง ไม่สม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด

๙) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านฟังรายการวิทยุชุมชน หรือวิทยุรายการธรรมะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างฟังที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๓๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด

๑๐) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านฟังรายการจากวิทยุชุมชน หรือวิทยุรายการธรรมะ มากที่สุดในช่วงเวลาใด พบว่า ฟังจันทร์ - ศุกร์ ๐๐:๐๑ - ๐๖:๐๐ น. คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด

๑๑) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านรับฟังรายการวิทยุชุมชน หรือวิทยุรายการธรรมะ กับใคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างฟังคนเดียว คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๐๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด

๒. การประเมินผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา คือ

๑) การประเมินผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการประเมินผลประสิทธิภาพ ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$)

๒) การประเมินประสิทธิภาพ ด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านการทำงาน ด้านสื่อมวลชน ของผู้จัดรายการธรรมะ ส่วนใหญ่มีพบว่า ระดับการประเมินผลประสิทธิภาพ ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$)

๓) กลุ่มตัวอย่างประเมินประสิทธิภาพ ด้านความสามารถ ในการรับสื่อวิทยุในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พบว่า ระดับการประเมินผลประสิทธิภาพ ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$)

๓. การศึกษาคุณภาพของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน คือ

๑) การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ด้านหลักธรรมคำสอนพุทธศาสนา พบว่า ระดับการประเมินคุณภาพ ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๐$)

๒) การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนาต่อสังคม พบว่า ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๔๒$)

๓) การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนาต่อการเมือง พบว่า ระดับการประเมินคุณภาพ ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๕$)

๔) การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนาต่อเศรษฐกิจ พบว่า ระดับการประเมินคุณภาพ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๓๘$)

๔. การศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ

พบว่า วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สาระนั้นน้อยมาก, อยากให้พระเป็นผู้จัดรายการ ทำให้ใจสงบ, ธรรมะสอนให้เป็นคนดี ด้านคุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ปรับปรุงหลักสูตร, เน้นการเผยแผ่, เผยแพร่คำพูดไปในทางที่ดี, เผยแพร่คำพูดทางธรรมะ, ใช้ธรรมะเข้าใจง่าย, เผยแพร่คำพูดไปในทางที่ดี, แสดงพระธรรมให้มากขึ้น และชักจูงให้เข้าถึงศีล

วัดนายโรง ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ธรรมะมีสติ ชี้แนวทางคำสอน, ธรรมะสอนให้เป็นคนดี, นำไปใช้ในทางที่ดี, รัฐมีธรรม และมีปัญญา ด้านคุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน อยากให้มีมาก ๆ ทำให้วัยรุ่นรับฟัง, เน้นการเผยแผ่, พูดให้สม่าเสมอ, เน้นการเผยแผ่ และทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว และด้านปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เสียงไม่ชัด, ไม่ควรมีตอณคึก, มีเสียงรบกวนมาก, ประชาสัมพันธ์มาก ๆ, ให้มีแนวปฏิบัติ, ควรมีนาน, มีเสียงรบกวนมาก, พูดเสียงให้ชัดเจนและทำให้ใจสงบ

วัดสามพราน ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ฟังแล้วสบายใจ, พระภาดาที่สวดมนต์ ฟังแล้วมีสติ, ชักจูงให้เข้าถึงศีล, นำไปใช้ในทางที่ดี และธรรมะสอนให้เป็นคนดี ด้านคุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เผยแพร่คำพูดไปในทางที่ดี, แสดงพระธรรมให้มากขึ้น, ทำให้วัยรุ่นรับฟังและเน้นการเผยแผ่ และด้านปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เสียงไม่ชัด, ควรเพิ่มเวลา, เทศน์พระธรรม, อยากให้มีมาก ๆ, ควรมีการจัดให้วัยรุ่นรับฟัง และสมควรให้มีคลื่นน้อยลง จะทำให้ฟังชัด

๕.๑.๑ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

๑) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๘๘ .๐๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด เพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๑๒ .๐๐ ซึ่งมีจำนวนที่น้อยที่สุด

๒) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมาเป็นผู้มีอายุระหว่าง ๔๐ – ๔๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๕ .๓๐ มีอายุระหว่าง ๕๐ – ๕๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕ .๘๐ มีอายุ

ระหว่าง ๓๐ – ๓๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๘.๘๐ มีอายุระหว่าง ๒๐ – ๒๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕.๘๐ และมีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒.๕๐ ซึ่งมีจำนวนที่น้อยที่สุด

๓) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้าน สถานภาพพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๘๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมาเป็น ผู้มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๘๐ และมีสถานภาพหม้ายคิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๐ และมีสถานภาพแยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ ๙.๕๐ ซึ่งมีจำนวนที่น้อยที่สุด

๔) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้าน ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ ๔๕ .๓๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมา ชั้นมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ ๒๕ .๓๐ ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕๐ และสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๓.๘๐ ซึ่งมีจำนวนที่น้อยที่สุด

๕) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้าน อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ ๕๐ .๓๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมาลูกจ้างบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ ๓๑ .๐๐ รับราชการ คิดเป็นร้อยละ ๘ .๕๐ นักเรียน /นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๔ .๐๐ เกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ ๓ .๕๐ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๒ .๘๐ ซึ่งมีจำนวนที่น้อยที่สุด

๖) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ ๔ ,๐๐๐ - ๖,๐๐๐ บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ ๒๓ .๕๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมา มีรายได้ ๑๐,๐๐๐ ขึ้นไปต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ ๒๒ .๓๐ มีรายได้ ๖,๐๐๐ - ๘,๐๐๐ บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ ๒๑ .๕๐ มีรายได้ ๘ ,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๐ มีรายได้ ๒,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ ๑๐ .๕๐ และมีรายได้ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๐ ซึ่งมีจำนวนที่น้อยที่สุด

๗) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านท่านรับฟังสื่อวิทยุในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา จากสถานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่วัดสามพราน คิดเป็นร้อยละ ๗๐ .๘๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมาที่วัดนายโรง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓๐ และวัดชลประทานรังสฤษฎ์ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๐ ซึ่งมีจำนวนที่น้อยที่สุด

๘) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านความถี่ที่ท่านรับฟังรายการต่างๆ จากสื่อวิทยุ ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับฟังนานๆ ครั้ง ไม่สม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ ๓๓ .๓๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมา รับฟัง ๑-๒ ครั้งต่อวัน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๓๐ รับฟังอาทิตย์ละ ๑-๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๐ รับฟังอาทิตย์ละ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ

๕.๓๐ รับฟัง ๓ ครั้งต่อวัน คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๐ และรับฟัง ๒-๓ เดือนต่อครั้งคิดเป็นร้อยละ ๑.๐๐ ซึ่งมีจำนวนที่น้อยที่สุด

๕) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านฟังรายการวิทยุชุมชน หรือวิทยุรายการธรรมะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างฟังที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๖๘ .๓๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมาฟังทุกที่เมื่อมีโอกาสด คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕๐ ฟังที่ทำงาน คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๐ และฟังขณะขับรถ คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๐ ซึ่งมีจำนวนที่น้อยที่สุด

๑๐) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านฟังรายการจากวิทยุชุมชน หรือวิทยุรายการธรรมะ มากที่สุดในช่วงเวลาใด พบว่า ฟังจันทร์ - ศุกร์ ๐๐:๐๑ - ๐๖:๐๐ น.คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมาฟังจันทร์ - ศุกร์ ๐๖:๐๑ - ๑๒:๐๐ น. คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘๐ ฟังจันทร์ - ศุกร์ ๑๘:๐๑ - ๒๔:๐๐ น. คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕๐ ฟังจันทร์ - ศุกร์ ๑๒:๐๑ - ๑๘:๐๐ น. คิดเป็นร้อยละ ๘.๘๐ ฟังเสาร์ - อาทิตย์ ๐๖:๐๑ - ๑๒:๐๐ น. คิดเป็นร้อยละ ๘.๘๐ ฟังเสาร์ - อาทิตย์ ๑๘:๐๑ - ๒๔:๐๐ น. คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๐ ฟังเสาร์ - อาทิตย์ ๑๒:๐๑ - ๑๘:๐๐ น. คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๐ และฟังเสาร์ - อาทิตย์ ๐๐:๐๑ - ๐๖:๐๐ น. คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๐ ซึ่งมีจำนวนที่น้อยที่สุด

๑๑) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านรับฟังรายการวิทยุชุมชน หรือวิทยุรายการธรรมะ กับใคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างฟังคนเดียว คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๐๐ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมาฟังกับเพื่อนๆ คิดเป็นร้อยละ ๘.๓๐ ฟังกับพี่ น้อง หรือญาติ คิดเป็นร้อยละ ๗.๘๐ และฟังกับพ่อ แม่ คิดเป็นร้อยละ ๔.๓๐ และฟังกับพี่เลี้ยง แม่บ้าน คนรับใช้ คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๐ ซึ่งมีจำนวนที่น้อยที่สุด

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์การประเมินผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่

พระพุทธศาสนา

๑) กลุ่มตัวอย่างการประเมินผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ระดับการประเมินผลประสิทธิภาพ ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๓$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การประเมินผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ระดับมากที่สุดและมาก ข้อคำถามว่าต่อไปนี ประเมินผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อคำถามว่า การรับฟังธรรมะสามารถประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = ๔.๒๕$) การรับฟังธรรมะ เพื่อนำข้อมูลประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิต ($\bar{X} = ๔.๒๖$) การรับฟังธรรมะ ได้หลักธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ ($\bar{X} = ๔.๒๒$) การรับฟังธรรมะ ฟังเพื่อนำข้อมูลประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิต ($\bar{X} = ๔.๒๔$) การรับฟังธรรมะทำให้ใจสงบ

($\bar{X} = 4.46$) การรับฟังธรรมเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตและสังคมได้ ($\bar{X} = 4.28$) และการรับฟังธรรมทำให้ทราบหลักการพุทธศาสนาทั่วไป ($\bar{X} = 4.21$) ส่วนคำถามต่อไปนี้ ประเมินผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ระดับมาก ได้แก่ ข้อคำถามว่า การรับฟังธรรมได้หลักการที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและชีวิตประจำวันไม่เค็ดรื้อนและไม่สับสนวุ่นวาย ($\bar{X} = 4.12$) การรับฟังธรรมเพื่อนำข้อมูลที่ฟังไปพูดคุยกับคนอื่นได้ ($\bar{X} = 3.91$) การรับฟังธรรม เพื่อให้เกิดความบันเทิงในธรรมะ ($\bar{X} = 3.91$) การรับฟังธรรม ต้องการศึกษาระบบทางสถานีวิทยุ ($\bar{X} = 3.89$) การรับฟังธรรมจะทำให้หายากรู้ อยากเห็น อยากปฏิบัติตาม ($\bar{X} = 4.14$) การรับฟังธรรมจะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนสร้างสรรค์ผู้คนในชุมชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ($\bar{X} = 4.15$) และการรับฟังธรรมทำให้ แก่เหงาคลายเครียด ($\bar{X} = 4.04$)

๒) กลุ่มตัวอย่างการประเมินประสิทธิภาพ ด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านในการทำงานด้านสื่อมวลชน ของผู้จัดรายการธรรมะ พบว่า ระดับการประเมินผลประสิทธิภาพ ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การประเมินประสิทธิภาพ ด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านในการทำงานด้านสื่อมวลชน ของผู้จัดรายการธรรมะ ระดับมาก ได้แก่ ข้อคำถามว่า ลีลาการนำเสนอ ($\bar{X} = 3.61$) น้ำเสียงในการนำเสนอ ($\bar{X} = 3.91$) ภาษาที่ใช้เหมาะสมและง่ายต่อความเข้าใจ ($\bar{X} = 3.95$) บุคลิกภาพ ($\bar{X} = 3.64$) มีความรอบรู้ในเนื้อหาสาระ ($\bar{X} = 3.64$) ความสามารถของผู้จัดรายการ ($\bar{X} = 3.86$) ความเหมาะสมของระยะเวลาที่ออกอากาศ ($\bar{X} = 3.80$) มีทักษะการสื่อสารยุคใหม่ ($\bar{X} = 3.65$) มีการยกตัวอย่างที่ชัดในธรรมะ ($\bar{X} = 3.91$) และมีการนำเอาปัญหาในสังคมที่เกิดขึ้นมานำเสนอ ($\bar{X} = 3.95$)

๓) กลุ่มตัวอย่างประเมินประสิทธิภาพ ด้านความสามารถ ในการรับสื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ระดับการประเมินผลประสิทธิภาพ ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การประเมินประสิทธิภาพ ด้านความสามารถ ในการ รับสื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ระดับมาก ได้แก่ ข้อคำถามว่า ความชัดเจนของเสียง ($\bar{X} = 3.91$) คุณภาพของเครื่องรับวิทยุ ($\bar{X} = 3.64$) ช่วงเวลาการออกอากาศ ($\bar{X} = 3.90$) ความยาวของแต่ละรายการ ($\bar{X} = 3.61$) ความสะดวกในการรับชม ($\bar{X} = 3.66$) รายการต่างๆมีประโยชน์ในการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.10$) รายการต่างๆ มีเนื้อหาตรงตาม ($\bar{X} = 3.81$)

๕.๑.๓ สรุปผลการวิเคราะห์คุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

๑) กลุ่มตัวอย่างการประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านหลักธรรมคำสอนพุทธศาสนา พบว่า ระดับการประเมินคุณภาพ ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๐$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านหลักธรรมคำสอนพุทธศาสนา ระดับมากที่สุดและมาก ข้อคำถามต่อไปนี้ ประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านหลักธรรมคำสอนพุทธศาสนา ระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อคำถามว่า เป็นธรรมชาติง่ายฟังสบาย ๆ ($\bar{X} = ๔.๒๑$) เป็นการสอนธรรมะโดยการนำเอาเรื่องราวต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้ามาอธิบายประกอบ ($\bar{X} = ๔.๒๓$) ช่วยให้ผู้มีสติ ไม่เลินเล่อ มีหลักธรรมเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ($\bar{X} = ๔.๒๖$) การรับฟังธรรมะ เพื่อนำข้อมูลประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิต ($\bar{X} = ๔.๒๔$) การรับฟังธรรมะ ได้หลักธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ ($\bar{X} = ๔.๒๕$) การรับฟังธรรมะ ฟังเพื่อนำข้อมูลประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิต ($\bar{X} = ๔.๒๑$) การรับฟังธรรมะ ฟังเพื่อทำให้จิตสงบ ($\bar{X} = ๔.๓๖$) การรับฟังธรรมะเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตและสังคมได้ ($\bar{X} = ๔.๓๒$) และการรับฟังธรรมะทำให้ใจสงบ ($\bar{X} = ๔.๔๓$) ส่วนข้อคำถามต่อไปนี้ ประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านหลักธรรมคำสอนพุทธศาสนา ระดับมาก ได้แก่ ข้อคำถามว่า การรับฟังธรรมะ เพื่อให้เกิดความบันเทิงในธรรม ($\bar{X} = ๔.๐๑$) การรับฟังธรรมะ ต้องการศึกษาระบบทางสถานีวิทยุ ($\bar{X} = ๓.๘๔$) การรับฟังธรรมะ จะทำให้อยากรู้ อยากเห็น อยากปฏิบัติตาม ($\bar{X} = ๔.๑๘$) การรับฟังธรรมะจะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนสร้างสรรค์ผู้คนในชุมชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ($\bar{X} = ๔.๑๔$) การรับฟังธรรมะทำให้ทราบหลักการพุทธศาสนาทั่วไป ($\bar{X} = ๔.๑๖$) และการรับฟังธรรมะทำให้ แก่เหงาคลายเครียด ($\bar{X} = ๔.๐๖$)

๒) กลุ่มตัวอย่างระดับการประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนาต่อสังคม พบว่า ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๔๒$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนาต่อสังคม ระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อคำถามว่า ในการดำรงชีวิตนั้นมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาทั้งสิ้น เช่น การดื่มน้ำสะอาด การทำบุญ และฟังธรรมในวันธรรมสวนะ การไหว้พระสวดมนต์ ($\bar{X} = ๔.๔๕$) พระพุทธศาสนามีบทบาทอยู่เหนือวัฒนธรรมในด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชน ($\bar{X} = ๔.๓๖$) ประชาชนนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติตามและอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ($\bar{X} = ๔.๒๕$) พระพุทธศาสนาพัฒนาจิตใจให้ก้าวไปสู่วิถีแห่งความเจริญสะอาด สว่าง สงบ ($\bar{X} = ๔.๕๐$) และพระพุทธศาสนาพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ ควบคู่กับการมีคุณธรรม ($\bar{X} = ๔.๔๘$)

๓) กลุ่มตัวอย่างระดับการประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนาต่อการเมือง พบว่า ระดับการประเมินคุณภาพ ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๕$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนาต่อการเมือง ระดับมาก ได้แก่ ข้อคำถามว่า พระพุทธศาสนาสามารถนำประโยชน์สุขมาให้แก่องค์กรและประเทศชาติบ้านเมือง ($\bar{X} = ๔.๑๘$) นักปกครองและนักการเมืองนำพุทธศาสนาไปปรับใช้กับระบบการเมืองให้เป็นระบบที่ประกอบด้วยธรรมะ ($\bar{X} = ๓.๓๐$) พระพุทธศาสนาเป็นคติประจำใจแก่บุคคลผู้มีหน้าที่บริหารปกครองให้มีหลักธรรม ($\bar{X} = ๓.๕๒$) หลักธรรมคำสั่งสอนอันเป็นจริยศาสตร์ จริยธรรมสำหรับให้นักบริหาร นักปกครองและนักการเมืองนำไปปรับใช้กับระบบการเมืองให้เป็นระบบที่ประกอบด้วยธรรมะ ($\bar{X} = ๓.๘๒$) และหลักธรรมแสดงให้เห็นถึงลักษณะการเป็นผู้นำที่ดีสามารถนำประโยชน์สุขมาให้แก่องค์กรและประเทศชาติบ้านเมือง ($\bar{X} = ๔.๑๓$)

๔) กลุ่มตัวอย่างระดับการประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนาต่อเศรษฐกิจ พบว่า ระดับการประเมินคุณภาพ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๓๘$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนาต่อเศรษฐกิจ ระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อคำถามว่า พระพุทธศาสนาทำให้เกิดความสมั่งคั่งสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ทั้งปวง ($\bar{X} = ๔.๒๒$) พระพุทธศาสนาสอนเน้นให้มีหลักบารมีรู้จักบรรเทาความทะยานอยากให้น้อยลง ($\bar{X} = ๔.๓๒$) พระพุทธศาสนาสอนเน้น ให้มีคุณธรรมมากขึ้นเพราะไม่ต้องดิ้นรนแย่งชิงกัน ($\bar{X} = ๔.๓๕$) พระพุทธศาสนาทำให้เกิดการดำเนินชีวิตสู่ความสุขตามวิสัยของผู้ครองเรือน ($\bar{X} = ๔.๔๐$) และการรู้จัก “พอประมาณ” จะทำให้มีชีวิตอยู่ยั่งยืน สุขใจอย่างแท้จริงและถาวร ($\bar{X} = ๔.๕๗$)

๕.๑.๔ สรุปผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุ ต่อการเผยแผ่

พระพุทธศาสนา

พบว่า วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สารน้อยมาก, อยากให้พระเป็นผู้จัดรายการ ทำให้ใจสงบ, ธรรมะสอนให้เป็นคนดี ด้านคุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ปรับปรุงหลักธรรม, เน้นการเผยแผ่ , เผยแพร่คำพูดไปในทางที่ดี, เผยแพร่คำพูดทางธรรมะ, ใช้ธรรมะเข้าใจง่าย, เผยแพร่คำพูดไปในทางที่ดี , แสดงพระธรรมให้มากขึ้น และชักจูงให้เข้าถึงศีล

วัดนายโรง ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ธรรมะมีสติ ซึ่งแนวทางคำสอน, ธรรมะสอนให้เป็นคนดี, นำไปใช้ในทางที่ดี, รัฐภูมิธรรม และมี ปัญหา ด้านคุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน อยากให้มีมาก ๆ ทำให้วัยรุ่นรับฟัง, เน้นการเผยแผ่, พูดให้สม่าเสมอ, เน้นการเผยแผ่ และทำจิตใจของตนให้ผ่องแผ้ว และด้านปัญหา และอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เสียงไม่ชัด, ไม่ควรมีตอณคึก, มีเสียงรบกวนมาก, ประชาสัมพันธ์มาก ๆ, ให้มีแนวปฏิบัติ, ควรมีนาน, มีเสียงรบกวนมาก, พูดเสียงให้ชัดเจนและทำให้ใจสงบ

วัดสามพราน ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ฟังแล้วสบายใจ, พระคาถาที่สวดมนต์ ฟังแล้วมีสติ, ชักจูงให้เข้าถึงศีล, นำไปใช้ในทางที่ดี และธรรมะสอนให้เป็นคนดี ด้านคุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เผยแพร่คำพูดไปในทางที่ดี, แสดงพระธรรมให้มากขึ้น, ทำให้วัยรุ่นรับฟังและเน้นการเผยแผ่ และด้านปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เสียงไม่ชัด, ควรเพิ่มเวลา, เทศน์พระธรรม, อยากให้มีมาก ๆ, ควรมีการจัดให้วัยรุ่นรับฟัง และสมควรให้มีคลื่นน้อยลง จะทำให้ฟังชัด

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการประเมินผลการใช้สื่อวิทยุ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สามารถอภิปรายแต่ละประเด็นได้ ดังนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลการประเมินผลการใช้สื่อวิทยุ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑. การประเมินผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการประเมินผลประสิทธิภาพ ในระดับมาก เพราะในการปฏิบัติงานตามภารกิจให้สำเร็จซึ่งมีการกระทำหลายกิจกรรมโดยการกระทำต่างๆ ดำเนินต่อเนื่องกันไปตามลำดับและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันถ้าการกระทำหรือตัวกระทำส่วนใดส่วนหนึ่งบกพร่อง ไม่ประสานสัมพันธ์กัน การบริหารก็อาจไม่มีประสิทธิภาพ^๑ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริวรรณ ธัญญาเจริญศักดิ์^๒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการ

^๑ อุทัย หิรัญโต, เทคนิคการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๖.

^๒ ศิริวรรณ ธัญญาเจริญศักดิ์, “ศึกษารูปแบบการเผยแผ่ธรรมะของสมณะจันทเสฏฐโฐ ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง”, รายงานโครงการเฉพาะบุคคล, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๘.

เผยแพร่ธรรมะของสมณะ จันทเสฏฐิโณผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงพบว่า ประเด็นหลักของการรับฟังการเผยแพร่ธรรมะ คือผู้ฟังให้ความสำคัญและความสนใจในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในชีวิตประจำวันโดยไม่คำนึงถึงสถานะของผู้จัดรายการว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่นุ่งห่มจีวรภายใต้การควบคุมขององค์กรศาสนาที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ หรืออยู่ภายใต้สังกัดองค์กรใด แต่สาเหตุหนึ่งของการรับฟังเป็นประจำเนื่องจากรูปแบบของการเผยแพร่เป็นแบบถามตอบปัญหา และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง ประกอบกับรูปแบบการจัดรายการของสมณะจันทเสฏฐิโณมีความน่าสนใจและหลากหลาย ไม่น่าเบื่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง ชนิดนิตยสาร (Magazine Program) ทำให้ผู้ฟังติดตามรับฟังเป็นประจำ

ทางด้านผู้ฟังที่ฟังเป็นบางครั้ง มีสาเหตุหลักมาจากเวลาในการรับฟังไม่เอื้ออำนวย ทว่าผู้ฟังกลุ่มนี้ยังคงสนใจที่จะรับฟังหรือติดตามฟังถ้ามีโอกาส เพราะได้ประโยชน์จากเนื้อหาหลักธรรมในรายการ และชอบในรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะของสมณะจันทเสฏฐิโณ ที่ไม่น่าเบื่อ ถ้าไม่มีโอกาสรับฟังก็จะซื้อเทปหรือวีซีดีการเผยแพร่ธรรมะของสมณะจันทเสฏฐิโณไปฟังแทน หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางสันติอโศกจัดขึ้น

๒. การประเมินประสิทธิภาพ ด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านการทำงาน ด้านสื่อมวลชน ของผู้จัดรายการธรรมะ ส่วนใหญ่มีพบว่า ระดับการประเมินผลประสิทธิภาพ ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริวรรณ ัญญาเจริญศักดิ์^๖ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะของสมณะ จันทเสฏฐิโณผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงพบว่า ประเด็นหลักของการรับฟังการเผยแพร่ธรรมะ คือผู้ฟังให้ความสำคัญและความสนใจในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในชีวิตประจำวันโดยไม่คำนึงถึงสถานะของผู้จัดรายการว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่นุ่งห่มจีวรภายใต้การควบคุมขององค์กรศาสนาที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ หรืออยู่ภายใต้สังกัดองค์กรใด แต่สาเหตุหนึ่งของการรับฟังเป็นประจำเนื่องจากรูปแบบของการเผยแพร่เป็นแบบถามตอบปัญหา และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง ประกอบกับรูปแบบการจัดรายการของสมณะจันทเสฏฐิโณมีความน่าสนใจและหลากหลาย ไม่น่าเบื่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง ชนิดนิตยสาร (Magazine Program) ทำให้ผู้ฟังติดตามรับฟังเป็นประจำ

๓. กลุ่มตัวอย่างประเมินประสิทธิภาพ ด้านความสามารถ ในการรับสื่อวิทยุในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พบว่า ระดับการประเมินผลประสิทธิภาพ ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สื่อวิทยุมีอิทธิพลต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของผู้รับฟังเป็นอย่างมาก และสามารถทำให้

^๖ ศิริวรรณ ัญญาเจริญศักดิ์, “ศึกษารูปแบบการเผยแพร่ธรรมะของสมณะจันทเสฏฐิโณ ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง”, รายงานโครงการเฉพาะบุคคล, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๘.

กระบวนการเรียนรู้การติดต่อสื่อสารได้กว้างไกล อันจะเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้รับสื่ออย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบำรุง สุขพรรณ^๑ ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของสมาชิกและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการเปิดรับสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม และสื่อท้องถิ่นทุกวัน โดยเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากที่สุด และกลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน จากสื่อวิทยุสื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม และสื่อท้องถิ่น ส่วนใหญ่เปิดรับเป็นประจำ โดยกลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมกับสื่อต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมกับสื่อบุคคลเป็นส่วนใหญ่ และกลุ่มตัวอย่างชอบการรับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตรมากที่สุด และเปิดข่าวสารการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เพราะต้องการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

๕.๒.๒ อภิปรายผลคุณภาพของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

๑. การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ด้านหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา พบว่า ระดับการประเมินคุณภาพ ในระดับมาก พระพุทธเจ้าเมื่อจะทรงสอนใครแต่ละครั้ง พระองค์ก็ทรงอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง ในการสอนบุคคลระดับต่าง ๆ ที่มีพื้นฐานความรู้ สติปัญญาที่แตกต่างกันหัวข้อนี้จะเป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการสอนที่อยู่ในแนวการดีความ ซึ่งเป็นวิธีที่พระองค์ได้ประยุกต์คำสอนแต่ละลักษณะให้มีความเหมาะสม เมื่อนำมาเปรียบเทียบแล้วเป็นการสอนที่แสดงถึงหลักการของพระองค์ ที่สำคัญการสอนในลักษณะนี้ของพระองค์เป็นการนำเสนอเนื้อหาที่มีอยู่มาทำการดีความ โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ตามสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นแล้วนำเข้าสู่หลักการที่ถูกต้อง ด้านหลักธรรมตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวให้แง่คิดว่า “การเผยแพร่เชิงรับทำให้เราตามไม่ทันศาสนาอื่น ถ้าขึ้นเราใช้วิธีตั้งรับต่อไป เราจะสูญเสียพุทธศาสนาให้ศาสนาอื่นๆ ไปทุกๆ วัน ในสมัยพระพุทธเจ้า ศาสนาพราหมณ์เผยแพร่แบบเชิงรับ เราจึงพ้อแข่งขันกับศาสนาพราหมณ์ในอินเดียได้ ต่อมาเมื่อศาสนาพราหมณ์ใช้วิธีการเผยแพร่เชิงรุก พระพุทธศาสนาก็ต้องเสียพื้นที่ในอินเดียให้

^๑ บำรุง สุขพรรณ, รศ. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของสมาชิกและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน . (สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔), บทคัดย่อ.

ศาสนาพราหมณ์ เมื่อพระพุทธศาสนาย้ายมาลงหลักปักฐานในเมืองไทย แต่ก็พบคู่แข่งใหม่ คือ ศาสนาคริสต์ และอิสลาม ศาสนาทั้งสองใช้วิธีการเผยแพร่เชิงรุก”^๑

๒ . การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนา ต่อสังคม พบว่า ในระดับมากที่สุด คือมีผลในด้านการพัฒนาชีวิตในด้านจริยธรรมของมนุษย์ จำเป็นต้องอาศัยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เบญจศีล เบญจธรรม ทศาวาส บุญกิริยาวัตถุและอื่นๆ อีก เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า การพัฒนาชีวิตของคนจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้ครบพร้อมกันทั้ง ๓ ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจและปัญญา อันเป็นระบบของการพัฒนาคน ชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน^๒ พอสรุปผลแห่งการนับถือศาสนาลงได้เป็น ๓ ประเด็นหลัก^๓ คือ

๑) ศาสนาทำให้ผู้นับถือปกครองตนเองได้

๒) ศาสนาทำให้ผู้นับถือเป็นคนดี เมื่อศึกษาอบรมตามหลักของศาสนาแล้ว ย่อมปรับปรุงกาย วาจาและใจของตนให้เป็นคนดี เช่น เป็นคนกตัญญูกตเวที มีความซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตากรุณาและขยันหมั่นเพียร ลักษณะนี้รวมเรียกว่าความดี คือผลขั้นต่ำ ส่วนความบริสุทธิ์แห่งจิตใจเป็นผลเบื้องสูง

๓) ศาสนาทำให้สังคมดีขึ้น เมื่อแต่ละคนปฏิบัติตามศาสนา ย่อมไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ ความไว้วางใจไม่มีทางได้มาจากวิธีการอื่นนอกจากศาสนา คือจากหลักธรรมของศาสนา นั่นเอง เพราะศาสนาได้กล่อมเกลาคิดใจของผู้นับถือให้รู้จักความสำคัญในสิทธิของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และด้วยเหตุนี้ ผลจึงปรากฏว่า สังคมของมนุษย์มีความสงบสุขอยู่ได้

๓. การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนา ต่อการเมือง พบว่า ระดับการประเมินคุณภาพ ในระดับมาก เช่น การเมือง คือ กิจกรรมทางสังคม หรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจสังคมมีแบบแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรม หรือความสัมพันธ์ทางอำนาจ เช่น แบบแผนกำหนดว่าใครเป็นผู้ที่มีอำนาจ การที่จะได้อำนาจมีกฎเกณฑ์ วิธีการอย่างไร การแบ่งอำนาจกันอย่างไร มีวิธีการและขอบเขตในการใช้อำนาจอย่างไร ตลอดจนแบบแผนในการสืบทอดหรือเปลี่ยนแปลง อำนาจ แบบแผนเหล่านี้เรียกว่า สถาบันการเมือง นัก

^๑ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การเผยแผ่เชิงรุก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้ว, ๒๕๔๔), หน้า ๒๔๔.

^๓ พระมหาประสิทธิ์ อุดมจิตฺโต (สุวรรณมณี), ปุจฉาธรรม (ฉบับรวมเล่มบริบูรณ์), (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๑), หน้า ๕๗.

สังคมวิทยาถือว่าสถาบันการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบสังคม ในฐานะเป็นวิธีการควบคุมทางสังคมอย่างเป็นทางการ (Formal Social Control)^๑

พระพุทธศาสนาไม่ใช้การเมือง แต่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักธรรมคำสั่งสอนอันเป็นจริยศาสตร์ จริยธรรมสำหรับเสนอให้นักบริหาร นักปกครองและนักการเมืองนำไปปรับใช้กำกับระบบการเมืองให้เป็นระบบที่ประกอบด้วยธรรมะ^๒

๔. การประเมินคุณภาพการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนาต่อเศรษฐกิจ พบว่า ระดับการประเมินคุณภาพ ในระดับมากที่สุด ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาสั่งสอนเหล่าผู้นำทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อสังคมและประเทศชาติด้วยพระองค์เอง ผู้นำทางเศรษฐกิจที่พระองค์เสด็จไปโปรด คือ ยสกุลบุตรพร้อมบิดามารดา ภรรยาและมิตรสหายรวม ๕๔ คน^๓ พระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างความสุขให้แก่มนุษย์เช่นเดียวกันกับเศรษฐกิจตามหลักเศรษฐกิจศาสตร์ แต่จุดหมายของพระพุทธศาสนาจะแตกต่างจากจุดหมายของเศรษฐกิจ เพราะเศรษฐกิจมีจุดหมาย เพื่อบำบัดหรือสนองความต้องการของมนุษย์ให้เกิดความมั่งคั่งสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ทั้งปวง มีความต้องการให้มนุษย์มีการเป็นอยู่ที่ดี มีอาหารที่ดี มีเครื่องอุปโภคบริโภคที่หลากหลาย ในทางเศรษฐกิจถือว่าเป็นมาตรฐานในการครองชีพที่สูง เพราะจะทำให้ชีวิตมีความสุขสะดวกสบายยิ่งขึ้น ก็จะทำให้สินค้าที่ผลิตขึ้นมีการใช้บริการมากขึ้น จึงเน้นเป้าหมายสร้างความสุขให้มนุษย์ที่วัตถุนั่นเอง^๔

๕.๒.๓ อภิปรายผลปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่

พระพุทธศาสนา

วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สาระนั้นน้อยมาก, อยากให้พระเป็นผู้จัดรายการ ทำให้ใจสงบ, ธรรมะสอนให้เป็นคนดี ด้านคุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในปัจจุบัน ปรับปรุงหลักธรรม, เน้นการเผยแผ่ , เผยแพร่คำพูดไปในทางที่ดี, เผยแพร่คำพูดทาง

^๑ จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๑๐๑.

^๒ คณัย ไชยโยธา, พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๘๒.

^๓ วิ.ม. (บาลี) ๔/๒๕-๓๑/๒๐-๒๓, วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๕-๓๑/๓๑-๔๐.

^๔ คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๕๑.

ธรรมะ, ใช้ธรรมะเข้าใจง่าย, เผยแพร่คำพูดไปในทางที่ดี, แสดงพระธรรมให้มากขึ้น และชักจูงให้เข้าถึงศีล

วัดนายโรง ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาธรรมะมีสติ ซึ่งแนวทางคำสอน, ธรรมะสอนให้เป็นคนดี, นำไปใช้ในทางที่ดี, รัฐมีธรรม และมีปัญญา ด้านคุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน อยากให้มีมาก ๆ ทำให้วัยรุ่นรับฟัง, เน้นการเผยแผ่, พูดให้สม่ำเสมอ, เน้นการเผยแผ่ และทำจิตใจของตนให้ผ่องแผ้ว และด้านปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เสียงไม่ชัด, ไม่ควรมีตอนเด็ก, มีเสียงรบกวนมาก, ประชาสัมพันธ์มาก ๆ, ให้มีแนวปฏิบัติ, ควรมีนาน, มีเสียงรบกวนมาก, พูดเสียงให้ชัดเจนและทำให้ใจสงบ

วัดสามพราน ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ฟังแล้วสบายใจ, พระคาถาที่สวดมนต์ ฟังแล้วมีสติ, ชักจูงให้เข้าถึงศีล, นำไปใช้ในทางที่ดี และธรรมะสอนให้เป็นคนดี ด้านคุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เผยแพร่คำพูดไปในทางที่ดี, แสดงพระธรรมให้มากขึ้น, ทำให้วัยรุ่นรับฟังและเน้นการเผยแผ่ และด้านปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เสียงไม่ชัด, ควรเพิ่มเวลา, เทศน์พระธรรม, อยากให้มีมาก ๆ, ควรมีการจัดให้วัยรุ่นรับฟัง และสมควรให้มีคลื่นน้อยลง จะทำให้ฟังชัด

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการประเมินผลการใช้สื่อวิทยุ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้พบว่ามีเรื่องอื่นๆ ที่น่าสนใจนอกเหนือไปจากที่ได้ศึกษาไปแล้วคือ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลมาใช้ประโยชน์

๑.การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ด้านการประเมินผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยภาพรวม พบว่า การรับฟังธรรมะทำให้จิตใจสงบ การรับฟังธรรมะเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตและสังคม สิ่งสำคัญใช้แก้ไขปัญหาดังได้เป็นอย่างดี ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสฟังธรรมะมากขึ้น ส่วนสิ่งจำเป็นเร่งด่วนต้องส่งเสริมให้เพิ่มขึ้น คือผู้เผยแผ่หลักธรรมคำสอน ควรพยายามดูแลพื้นที่คลื่นความถี่ให้เป็นเวทีการสื่อสาร จัดเป็นห้องเรียนหรือเป็นศูนย์แหล่งการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ฟังต้องการเรียนธรรมะจากสถานีวิทยุเพราะเป็นช่องทางหนึ่งที่เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและรวดเร็ว

๒. ด้าน การศึกษาคุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน โดยภาพรวมพบว่า การดำรงชีวิตของประชาชนนั้นมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนามีบทบาทอยู่เหนือวัฒนธรรมในด้านจิตใจของชาวพุทธ นอกจากนั้นยังสามารถพัฒนาจิตใจให้ก้าวไปสู่หนทางแห่งความเจริญ สะอาด สว่าง สงบ และยังช่วยพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ให้มีความรู้คู่คุณธรรมอีกด้วย ส่วนสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข คือการเผยแผ่ ด้านพุทธศาสนาต่อการเมือง ซึ่งในปัจจุบันนักปกครองและนักการเมืองยังไม่สามารถนำเอา หลักธรรมาภิบาล และ/หรือหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจำเป็นต้องยังต้องมีการส่งเสริมสนับสนุน การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการวางแผนเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศแบบบูรณาการ

๓.ด้านปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อวิทยุต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิทยุชุมชนทั้งสามพื้นที่ โดยภาพรวมพบว่า การนำเสนอหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาเผยแผ่เกือบทุกด้าน ได้สัมฤทธิ์ผลและมีประสิทธิภาพมาก ส่วนสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข ต้อง ให้นักเผยแผ่ตระหนักรู้ในการนำเสนอสื่อจะต้องมีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันให้มากกว่านี้ รวมทั้งระบบสื่อสารทางเทคโนโลยี ต้องใช้ทุกรูปแบบ ควรมีการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่ เพื่อให้เข้ากับสังคมร่วมสมัย นอกจากนั้นควรใช้เวทีสื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับพุทธศาสนิกชนมากยิ่งขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

๑) ควรศึกษาการจัดรูปแบบและการพัฒนารายการวิทยุกระจายเสียงที่เหมาะสมในการเผยแผ่ธรรมะแก่พุทธศาสนิกชน

๒) ควรศึกษาความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะของสื่อสารมวลชน

๓) ควรศึกษาสถานีวิทยุชุมชนกับศูนย์แหล่งการเรียนรู้ธรรมะตลอดชีวิต กรณีศึกษา ศูนย์เครือข่ายวิทยุทุกภาคของประเทศไทย